

Observatoriul este de done ori in septemana, mercuria si sambata.

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl. pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platecu pe serie s'eu lina, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin asemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 98.

Sibiu, 8/20 Decembre 1879.

Anulu II.

Crescerea contributiuniloru.

S'a disu până acumu in tóta press'a si in tôte limbile patriei, că de candu au esitu austriacii din tierile corónei unguresci, darile impuse de către densii in locu se scada, precum promisesera unguenii la tóta lumea, sub sistem'a dualistica mai virtosu au crescutu in proportiuni spaimantátorie. S'a disu, dara nu s'au probatu cu cifre in totu respectulu neindoióse, autentice. Astadi inse, gratia commissiunei budgetarie, care in fine s'a pusu si ea pe lucru si a luat in revisiune tôte finantiele, avemu sub ochii nostrii cifre, care'ti vorbescu cu evidentiá mai stralucita decâtu cei mai celebrii oratori.

Gubernulu dualisticu s'a infintiatu mai antaiu in a. 1867. Se dicemu că noulu ministeriu n'au avutu ocaziune se schimbe nimicu in anulu I in sistem'a finantiale in si alu douilea prea puțin. Asia incepemu dela a. 1868, in care anu până la 31 Dec. au intratu in tesaurulu statului ungurescu din Ungari'a, Transilvani'a si Croati'a (fóra Graniti'a milit.)

| | |
|--|-----------------------|
| Contributiuni directe in suma de . . . | 58,162.000 fl. v. a. |
| Contributiuni indirecte (tutunu, sare, timbru, consumu, taxe judecat. etc. etc.) | 52,502.000 fl. v. a. |
| Impositele directe si indirecte in suma totale . . . | 110,664.000 fl. v. a. |

Observamu bine, că in acésta suma nu se coprinde celelalte venituri ale statului, care nu se potu numi contributiuni scóse din pungile cetatieniloru, cum venitul din dominie, montanistica, fabrice, cali ferate etc., pe care nu le consideramu acilea.

In anii urmatori dupa 1868 inpositele in locu se scada precum s'au promis de către dualisti, uneori chiaru si cu juramentu, au mersu totu crescendu, până ce in 31 Dec. 1874 au ajunsu

| | |
|--------------------------|-----------------------|
| Cele directe la sum'a de | 66,588.000 fl. v. a. |
| Cele indirecte la . . . | 60,650.000 fl. v. a. |
| In suma totale . . . | 127,238.000 fl. v. a. |

In anulu 1875 cadu cu sgomotu partid'a lui Deak si luá poterea asia numit'a partid'a tigriloru, cu Colomanu Tisza in frunte, spalacita inse ce e dreptu, cu multi apostati din partid'a lui

Deak. Minuni de usiorari s'au promis locuitoriloru cu acea ocaziune; rezultatele inse au fostu diametralu oppuse, si éta cum.

Dupa-ce partid'a tigriloru isi schimbá firm'a in „partida de liberali“ (lucus a non lucendo), grij'a cea de antaia a sa fu, că se ia mesurile cele mai aspre pentru incassarea enormeloru restantie, care si sub Deakisti trecusera preste 31 de milióne. In a. 1876 ministeriulu venise cu unu proiectu de lege regulatoriu, de ce? de executiuni, éra diet'a ilu adoptá, de si acea lege dupa judecat'a toturoru este mai aspra, sau cum scriu diariile unguresci, mai draconica decâtu ori-care alt'a din tóta Europ'a.*) De atunci până in anulu c. ministeriulu Tisza mai infintiá 22 legi noue, relative la introduceri de inoposite noue, sau la crescerea celoru vechi. Asia se facti, că de ex. pe a. 1877 a intratu numai din contributiunile directe sum'a netto de 86½ milióne fl. v. a. Din contra, dela contributiuni indirecte in acelasu anu au scosu numai 3½ milióne mai multu decâtu in anii precedenti, din cauza că locuitorii vediendu-se fórtu strimtorati, incepura se face economia chiaru si in sarea ce se dá până aci la vite, multi si in fumatu, altii, pe la cetati, in mancare de carnarii, dela care se scotu atátea milióne taxe de consumu, cu alte cuvente, omeni si vite au inceputu a posti de fric'a inopiteloru, de — saracia.

| | |
|--|----------------------|
| In budgetulu celu non proiectatu pe anulu 1880 ministeriulu promitte se scótiá cu tôte acestea | |
| Din inopositele directe | |
| venitu netto | 90,856.000 fl. v. a. |
| Din cele indirecte | 74,000.000 fl. v. a. |

In suma totale . 164,856.000 fl. v. a. Dicemu: Una suta siesedeci si patru milióne optu sute cincideci si siese mii florini v. a.

Binevoiti a compara sumele acestea cu cele incassate in a. 1868, că se se védia enorm'a diferentia in plus. Aci inse mai este de insemnatu, că din restantie câte au fostu până in a. 1875

*) „Neues Pester Journal“ din 11 Dec. a. c. numesce executiunile unguresci „herostratisch, unsinnig, inhuman wie in keinem anderen Lande, barbarisches Vorgehen, welches jedes menschlich fühlende Gemüth empören muss etc.“ Cum le califica in „Pesti Napló“ br. Ivoriu Kaas si altii in alte diarie, nici nu mai voim se spunemu, că-ci terminii loru sunt prea peste mesura passionati.

mai sunt a se incassa prin executiuni 12¼ milióne, éra de atunci încóce alte 29 milióne. Prin urmare acestea doue sume luate la unu locu, restantie de incassatu prin executiuni până in Dec. 1878 au fostu 41 milióne 291.000 fl. Cátu se va fi mai incassatu din acestea sume in decursulu anului 1879 care espira, se va sci numai preste 1 anu, dupa o alta revisiune; dara ómeni cunoscatu de lucru voru a sci, că de ex. din cele 12¼ milióne de restantie vechi, va mai incassá inca numai sap'a si lopat'a si pop'a cu cadelniti'a. In catu pentru restantie de 29 milióne, din acelea potu se intre câteva milióne; dara pre câte intra din anii trecuti, pre atáta, inca si mai multu, remanu locuitorii datoru din anulu curente; prin urmare totu acolo ese, că din inopositele câte se arunca pe tíera de către ministrii, mai multe milióne nici-odata nu se potu incassá.

Până in anulu dualismulu 1867 avusera si austriacii vreo 40 de milióne restantie de incassatu; acea suma inse nu se venia numai pe Ungari'a, ci pe monarchi'a intréga, prin urmare nu éra nici pe ½ câte sunt astadi, mai alesu că nici inopositele n'au fostu atátu de incordate. Inse ce se intemplá in acea epoca? Ne aducemu prea bine aminte, că dupa spargerea dietei din 1861 o parte insemnata din aristocrati'a unguresca mare si mica, conspirase că se nu mai platésca nici-o contributiune, până candu curtea imperiale nu le va face intru tôte pe voia, si in adeveru că in mai multe parti inopositele se storcea numai prin executiuni militare, prin care se causá spesse extraordinarie. Ce se vedi inse, că dupa ce li se facti pe voia, adeca dupa dualismu, densii éra nu platira, si dese interpelatiuni facute in cestiunea acésta sunt in memoria próspeta la toti. „Se platésca nemagiarii, strainii, tradatorii de patria (adeca toti locuitorii nemagiarii)“, scriá cu neaudita inpendentia câteva diarie pe la 1874—5. „Tacetu din gura, au că sunteti orbi? Nu vedeti voi că executiunile mergu mai multu numai asupra nemagiariiloru“, replicá altele totu cu acea nerusinare.

Intre acestea deficitulu crescea pe fia-care anu, până candu pe la 1874 ajunsu la 61 milióne, suma de inebunitu. Alaturea inse crescea si datorii, care se facea regulatu pe fiacare anu, până candu astadi numai datorii specifice unguresci ajunsu in scurtulu periodu de 13 ani la sum'a

Foisiór'a „Observatoriului“.

Blasiulu.

(Urmare si fine.)

Éra Blasiulu inainte cu 142 de ani orasiu sau satu? Blasiulu cá comuna éra unu satu si inca din cele mici. Chiaru si mai tardiu acésta localitate s'a numitu numai in sensu inpropriu orasiu, opidu, nu pentru-cá ar fi avutu atributiunile unui opidu in sensulu feudale alu legiloru tieriei, ci numai pentru-cá in decursulu aniloru partea situata intre residentia si monastire a lvatu succesive prin colonisari partiali, form'a unui orasielu modestu, éra partea din dosulu residentiei se numesce până in dio'a de astadi satu si cu totu dreptulu, pentru-cá locuitorii ac-luia fusesera până in a. 1848 iobagi cá toti iobagii, lipsiti de drepturi civili si politice. Dara nici asia numiti orasieni nu éra ómeni liberi; cá-ci de si avea dreptulu de proprietate pe micile loru mosióre si pe o particea de campu, platea inse patronulu feudale (senioru, domnu), care asta-data éra mitropoli'a, o taxa anuale in recognitionem dominiu, buna-óra cum dá Sacelele, sau Branulu etc. la cetatea Brasiovlui, éra lipsiti de ori-ce autonomia comunale, supusi la auctoritatile feudale ale comitatului, cá ori-care alta comuna rurale asia, cátu vice-comitele (vice-prefectulu) si sub-prefectulu tragea câte 15—25 de betie primariulu si juratiloru ori-candu le venia poft'a se'si bata jocu de ei, ceea ce nu éra vreo raritate nici chiaru in comune mari cá Aradulu, alu carui primariu inainte cu 50 de ani, până a nu apucá se'si castige cetatea cu mari spesse diplom'a de municipiu, de „Civitas libera regia“, trasu pe banca de către pandurii vice-comitetului infuriatu, fu pedepsitu cu 30 de betie la spete pentru nimica tóta.

S'a vedutu de multe-ori batendu'si unii si altii jocu de miseri'a locuitoriloru din Blasiu, de lips'a spi-

ritulu de întreprindere, si sunt cunoscute prea bine espressionile ironice de greci, greculiti etc. Este prea adeveratu că la asia numiti orasieni se simte prea multu si in defavórea loru spiritulu de întreprindere. Aratati'mi inse in tóta Transilvani'a si in o parte buna a Ungariei vreunu altu orasielu de tali'a Blasiulu, care se fia existatu până in 1848 totu in conditiunile acestuia, dara se nu fia romanescu, ci ungurescu, ori tocma si sasescu, si se fia facutu progresse mai mari decâtu acelu orasielu romanescu. Alte orasiele privilegiate, nu supuse cá Blasiulu, cu catu sunt ele mai inaintate decâtu multe sate? Cu nimicu. De nu ne insielamu, relatiunile feudale ale acelei comune inca nici până astadi nu sunt regulate definitivu, si este unu reu mare acesta.

Dupa siematismulu celu mai nou alu clerulu archidiecesanu gr.-catholicu publicatu in a. 1876 se affá in Blasiu orasiu cu satu la unu locu, numai 803 suflete romani, éra dupa alte date statistice, magiari calvini 131 iobagi, remasi acolo din vechime si anume din dilele lui Apafy si 115 rom.-catholici (magiari, armeni etc), cum si vreo doue familii de israeliti; asia dara cu totulu nici 1200 de suflete. Dupa numeratur'a rectificata din a. 1862 locuitori romani éra in Blasiu-orasiu 470, in Blasiu-satu 446, in suma 917, prin urmare cu 113 suflete mai multi decâtu la 1876, adeca dupa 14 ani. Care se fia causele acelei scaderi a poporatiunei romanesci din Blasiu! Noi nu le scimu; ele inse merita cea mai de aprópe luare-aminte din partea auctoritatiloru competente, anume astadi, candu situatiunea in urmare radicaleloru prefaceri moderne s'a schimbatu cu totulu. De candu trenurile calei ferate trecu dio'a nóptea imediatu pe langa casele orasieniloru, Blasiulu incepu a se preface intr'uuu emporiu centrale de producte, pentru o regiune destulu de intinsa. Ore inse locuitorii lui inceput-au se'si cunósca nou'a situatiune, si cá au se aléga numai din doue, una inforire si prosperitate, de care n'au visatu nici ei nici parintii si próparintii loru, sau ruina definitivá, emigrare, esterminare? Ceilalti romani numescu pe orasieni Blasiulu

greci, de si nici-unulu nu scie unu cuventu grecescu. Si totusi acea nomenclatura isi are ratiunea sa, nu de batjocura, cum se pare multora, ci onorifica. Cari au fostu primii colonisti adunati inpregiuru de castelu-residentia? Au fostu pre langa deregatorii seniorulu, negutiatorii greci si macedoromani greciti, transmigrati încóce prin Romani'a, mai antaiu la Brasiovu si Sibiu, sub protectiunea celoru doue companii grecesci privilegiate; de acolo ramuriti prin alte orasie ale tieriei si mai alesu la residentiele principiloru. 20 de ani cátu a domnit principes'a Ana in Blasiu, ea si boierii de prin pregiuru au avutu trebuintia de tôte speciile de marfuri, mai alesu coloniali, incependu dela piperiu, ghimberiu, cuióre, frundia de dafinu, până la zacharu, metase, bumbacu si altele nenumerate manufacturi si fabricate aduse totu de acei negutiatorii, cá-ci armenii au venitu numai dupa aceea din Moldova încóce. Dela 1738 mutandu-se scaunulu episcopescu la Blasiu, curtea episcopésca, monastire, mai apoi seminarulu si studentii esternii simtia totu asia lips'a unui comerciulu locale, de si modestu, prin urmare totdeauna trebuia se se afle negutiatorii in locu; apoi scimu că poporulu nostru este dedatu a dice până in dio'a de astadi, cá cumpara marfa dela „grecu“, ceea ce in capulu lui semnifica comerciulu.

Dandu noi acestea scártiaturu de péna, in locu de o monografia precum o merita Blasiulu, dorimu de o parte, cá se i se afle cátu mai curendu competentele auctoru alu monografiei lui, éra de alt'a, cá bunii orasieni greci-romani din Blasiu, se ia nomenclatur'a de grecu pre cátu se póte mai seriosu, si dupace voru fi sciindu că greculu de mii de ani este negutiatoriu nascutu si crescutu in tôte generatiunile, apoi greci ori romani, sau si un'a si alt'a, se'si frece ochii bine, se'si sunéta si resfranga manecile până in cotu, se se apuce de comerciulu din tôte poterile loru, barbati cu femei, fia-care in sfer'a sa de activitate; pentru cá, pe langa ce 'si voru inmulti averea, se crésca si numerulu poporatiunei indigene celu mai puțin la cifra intreita decum este ea astadi. Spiritulu si curagiulu de între-

exorbitanta suma de vreo 700 milioane fl. v. a. Intr'aceea nici austriacii n'au fostu lenesi intru a produce deficite si a incarca datorii noue la cele trei miliarde vechi. Dara austriacii inca se cunoscura cu reforme si ameliorari indiectu mai multe si mai folositorie de catu ungureni; o parte considerabile a locuitorilor dispune de capitaluri cu sutele de milioane, candu din contra in Ungari'a nu e urma nici de diecimi de milioane.

Dupa scirile din urma dela B.-Pest'a deficitulu pe a. 1879 trece érași preste 30 de milioane, prin urmare neasemenatu mai cumplitu decâtu se prevediuse.

Acésta este economi'a nationale ungurésca.

Renuntierea mitropolitului patriarhu Procopiu Ivacicovicu.

Monitorulu oficiale („Közlöny“) din Budapest'a are acestea :

„In urmare propunerii facute de către alu Meu ministru-presedinte ungurescu, la rogarea propria a patriarhului serbescu si arhiepiscopului de Carlovitiu Procopiu Ivacicovicu, Eu ilu dispensediu dela conducerea arhiepiscopiei de Carlovitiu si a metropoliei serbesci; pe Germanu Angelicu episcopu greco-resaritenu de Baciu ilu denumescu administratoru alu acelei arhiepiscopii si mitropolii; éra cu acésta ocaziune in recunoscerea serviciilor sale credintioase, zelose si folositorie, facute in cursu de 45 de ani Mie si bisericei, dau patriarhului gr.-res. serbescu Procopiu Ivacicovicu crucea cea mare a ordinului Meu Leopoldinu, fóra taxa, si in acésta privintia comitu cancelariei numitului Meu ordinu a implini cele de lipsa.

Datu in Budapesta, 11 Decembre 1879.

Franciscu Josifu m. pr.

Colomanu Tisza m. pr.“

Acesta este autografulu monarchului cunoscutu pe cale oficiale. — Din sciri particulare se afla atata, că membrii congressului serbescu carii au fostu alesu (mai bine stramutatu) pe mitropolitulu Procopiu Ivacicovicu dela Sibiu la Carlovitiu cu totul pe neasteptate, n'au prea facutu acésta de buna voia, ci strimtorati de greutati atatu interne, catu si externe. Se camu scia înainte, că de voru alege pe barbatulu doritu de serbi, ministrii se voru lungi in drumu că se nu fia confirmatu, éra pe vreunu magiaronu nu'lu voia ei odata cu capulu. Atunci venira la ide'a că se ia pe mitropolitulu romanescu, carele fiindu odata confirmatu in acea functiune inalta eclesiastica, nu potea fi respinsu, daca elu ar schimbá numai unu scaunu cu altulu in aceeasi calitate. Dupa negociari prealabili, ministeriulu se invoí din cauzele sale rezervate si anume in prevederea evenimentelor din resaritu, care tocma pe atunci colcaia cá Vesuviulu, cá la Carlovitiu se aiba unu mitropolitulu mai multu romanu decâtu serbu (romanu de nascere, serbu numai dupa educatiune), si care se nu faca, nici se póta face nimicu de capulu seu. Dara si serbii isi avea planurile loru rezervate, si anume ei comptá multu pe adancile betranctie si pe nepotintiele parintelui Procopiu inpreunate cu etatea, că adeca esc. sa va mai traf numai pana ce se voru mai schimbá ómenii si inpregiurarile. S'au insielatu dnii ministrii cá si ddni serbi. Cu patriarhu serbescu sau fóra acela, evenimentele cá si cele mai teribili orcane, in doui ani au resturnatu tóta domni'a turcésca din triánghiulu illiricu, au trans-

prindere pe care'lu vedemu cu nespusa bucuria desvoltandu-se in mai multe comune de a le asia numitiloru Margineni (dela Boiti'a — Resinariu, Salisce — Poiana pana pe la Orascia) se strabata catu mai curandu si in Blasiu, unde, intre inpregiurarile actuali, in cativa ani ar fi in stare se schimbe fisionomi'a acelu orasiu. Si fiindu-cá Blasiulu asia micu precum este elu, are in sinulu seu o suma de inteligentia superioare, ce ar face onóre la vreo comuna multu mai inoporata, depinde fórté multu dela acésta, că ce directiune se dea locuitoriloru pe terenulu economiei nationale, cum se'i puna le cale si se'i incuragiedie aratandu-le, că mai sunt multime alte isvóra de castigu, éra nu numai saracuti'a chiria ce o iau dela scolari si studenti, cari multi cum sunt, siedu inghesuiti cá scumbriile si cá alti pesci de mare in butoie, catu iti este mai mare mila de ei. Aci inse ar fi la loculu seu o prea modesta adresa către intregulu vener. cleru archidieceanu in o cestiune ce merita a fi considerata din mai multe puncte de vedere*).

*). Óre ce s'au alesu din capitalulu adunatu inainte cu vreo 12 ani in Campia pentru unu internatu?

Intréba Corectorulu.

figuratu faci'a lui pe din intregulu si pe slavii meridionali 'iau ridicatu acolo, unde ddni ministrii nu ar fi creditu nici-odata, si mai puçinu atunci candu au inchisu pe Mileticiu si pe alti vreo 30 de serbi. Alegatorii inca se vedura pacaliti de cele trei Ursitórie (Parce), care uneori au capritiulu se intinda firulu vietiei unui octogenariu si se curme pe alu unui athletu de 30 de ani. Asia ei venira la ide'a de a'lu pensioná cu 24 mii fl. v. a. si a substitui provisorie pe episcopulu Germanu, pe care ministeriulu asta-data ilu póte suferi mai bine decâtu inainte cu 4—5 ani. Totu ce dóre pe press'a magiara in casulu de facia este, că nici unulu dintre archiereii serbesci nu cunósce limb'a ungurésca.

Dimissiunea par. Procopiu este in totu casulu instructiva.

Revista politica.

Sibiu, 19 Decembre st. n. 1879.

Dupa ce §. 2 alu proiectului de lege alu armatei, relativu la ficsarea contingentulu de 800.000 pe diece ani inainte, in camer'a deputatiloru n'au intr'unitu maiortatea de doue treimi, au trecut in camer'a senatoriloru, unde §. 2 au fostu restituitu, conformu proiectului de lege alu gubernului. Acelu multu discutatu proiectu a fostu retramisu érași la camer'a deputatiloru, de unde apoi §. 2 neintr'unindu cele doue treimi ale maiortatii, au fostu érași inaintatu la camer'a senatoriloru. Senatulu va restitui §. 2 alu proiectului in sensulu proiectului gubernului si apoi va esmite o comisiune, care consultanduse cu o alta comisiune a camerei deputatiloru esmissa ad hoc, se va incercá a face unu compromissu de inpacare. Intr'aceea deputatulu Dr. Weeber, presedintele clubulu liberalu alu camerei deputatiloru, a fostu chiamatu in audientia la M. S. imperatulu, in care i s'a spus, că este dorintia M. Sale si totu-odata a gubernului seu, că constitutiunea armatei se nu se alteredia nici decum, ci că ea se remana neschimbata asia, precum o cere proiectulu gubernului. In urm'a acestei manifestari a vointiei monarchului, cá la vreo 25 deputati din partid'a centralista-opositionala s'au decisu, cá la a dou'a votare a proiectului restituitu de către camer'a senatoriloru, se votedia si densii pentru elu si asia este sperantia cá cris'a parlamentara va fi delaturata.

Delegatiunile s'au intr'unitu in 16 l. c. la Vien'a. Sessiunea loru va durá de astadata numai vreo 5 dile.

Diet'a ungurésca dupa ce si-au implinitu chiamarea s'a de „biurou de inregistrare“, si-au luat vacantie de serbatori, cari voru durá pana la 20 Ianuariu 1880.

In generalu, cabinetele statelor europene isi punu tóta silinti'a de a dá situatiunei politice o fatia pacinica, cu scopu de a linisti spiritele, celu puçinu, pe tempulu serbatoriloru ce se apropia. Ori catu de laudabile ar fi inse aceste silintie ale diplomatiei, ele totusi nu sunt in stare a face se dispara cu totul efectele si consecintiele activitatiei sale de pana acuma, care numai fericite si multumitóre nu se potu numi.

Orientulu ferbe. Russi'a este unu vulcanu, acarui crateru de si este acoperitu cu néu'a despotismului, totusi clocoteste si amenintia cu eruptiuni revolutionare ale nihilismului, care fara crutiare si neinspimentatu de nici unu pericolu si de nici o mesura repressiva, isi concentrédia tóte fortiele si intrég'a sa activitate pentru ajungerea scopului seu finalu, care este proclamarea libertatii si a constitutionalismului in Russi'a. Atentatele comisse pana acuma asupra persónei Tiarului si asupra instrumentelor despotismului nu sunt, decâtu numai prologulu marei revolutiuni slavice, ce va atrage inca de multeori asupra'si, atentiunea lumei civilizate. Fortiele cu care lucra si de care dispune revolutiunea slavica sunt elementare si neinvingibile, pentru că ele corespundu vointiei generale a poporului russescu si afla colaboratori si propagatori in tóte clasele societatii.

Distanti'a ce ne desparte de scen'a revolutiunei russesci, nu ne permite a ne face o idea clara despre elementele si factorii, cari s'au angajatu intr'o lupta asia de gigantica, precum este aceea ce decurge in Russi'a. Totu ce potemu dice si dori in interesulu umanitatii si alu pazei generale este: cá catu mai curendu se potemu aflá, cá in Russi'a domni'a despotismului moderata prin asassinatu a incetatu de a fi o trista realitate si cá au facutu locu unui gubernu mai liberalu si mai corespunditoru spiritului secolului in care traimu.

Romania.

— (Instructiunea suroriloru de Caritate.) „Monitoriulu oficialu“ alu Romaniei publica decretulu domnescu, prin care se aproba statutele institutiunei suroriloru de caritate, fondata de A. S. R. Dómn'a Elisabet'a.

Éta dispositiunile principali ale acestoru statute:

Institutiunea suroriloru de caritate pentru Romania este pusa sub patronagiulu A. S. R. Dómn'a, si are de scopu cautarea bolnaviloru prin spitale, sau pe la case private, fia ele avute sau sarace, precum si a ranitoru in casu de resboiu. Ea este fondata cu cheltuial'a propria A. S. R. Dómn'a; va potea inse primi si contributii voluntare. Institutiunea se va administrá de o superióra, sub controlulu unei epitropii compusa din persóne onorabile, numite de A. S. R. Dómn'a.

In acésta institutiune se voru admite fetele si veduvele, cari isi simtu vocatiunea pentru ingrijirea bolnaviloru si cari, renuntandu la lucrurile lumesci, se devotéza omenirei suferinde. Se voru potea admite, prin intielegere cu Prea Sántiele Loru Parintii Mitropolitii si Episcopi ai eparchieloru, si dintre surorile de prin monastiri, cari se voru crede proprii a se consacrá cu devotamentu la serviciulu reclamatu de acésta institutiune. Conditiunile de admissibilitate sunt: 1. a fi trecutu patru clase primare celu puçinu; 2. a nu fi mai tinere de 20 ani, nici mai in versta de 35 ani; 3. a avea o constitutiune sanatósa si nealterata de vreo bóla cronica incurabila; 4. a avea invoirea parintiloru, sau a epitropiloru. Admiterea in institutiune se face cu titulu de aspiranta pe timpulu de 6 luni, si la casu candu, dupa acestu termen de incercare, aspirant'a n'ar mai voi se remana in institutu, sau nu se va gasi potrivita pentru asemenea vocatiune, va despagubi institutiunea cu câte 30 lei pe luna, ce s'au cheltuitu pentru intretinerea si investiatu'r'a ei. Aspirantele trebuie se aduca cu sine, la intrare, rufari'a si incaltiamintea necesara pentru 6 luni, cum si uniform'a, tóte marcate cu numele ei.

Fia-care sora de caritate depune juramentulu că va pazi regulele casei, că va ascultá pe superiori, că va ingriji de bolnavi cu dragoste si fóra preferintia. Ele voru avea inbracamintea uniforma, si o voru purtá pretutindeni. Ele nu primescu de catu locuintia, nutrimentu, rufaria, inbracamintea si lei 15 pe luna pentru cheltueli marunte, de cari voru tiné socoteala. Surorile nu potu primi daruri. Acésta facultate o are numai superióra.

Administratiunea interióra a institutiunei o au duhovniculu si superióra (pe care o voru chemá tóte maica). La casu candu superióra ar trebui se lipsésca dela postu, ea va lasa in locu'i, cu incuviintiarea A. S. R. Dómn'a, pe una din surori pe care o va crede mai apta pentru acésta.

Surorile trebuie se pazésca totudeauna cea mai mare ordine si curatienie pretutindeni. Ele se voru indeletnici pe rondu in cas'a centrala cu menajulu si voru ingriji de biserica, daca in localulu institutiunei se afla biserica. Sunt tinute a luá parte la unu cursu de infirmerie, care se va predá in institutu.

Surorile cari sunt din Bucuresci, si cari ar avé parinti sau rude, au voie odata pe luna se mérga acasa. Acelea din alte localitati voru avé odata pe anu unu congediu de 15 dile. Ele nu voru primi nici o visita de catu la cas'a centrala, in dilele si órele fixate de regulamentu, si numai a parintiloru si rudelor. Este interdisu suroriloru se primésca séu se tramita scrisori fóra scirea superiórei.

Candu o sora ar simti că nu mai póte lucrá cu totu devotamentulu si abnegati'a, ce 'i inpune calitatea sa, sau ar dori se se casatorésca, va face cunoscutu acésta cu doue luni mai inainte de a parasi institutul.

— In „Romanulu“ din 5 l. c. v. cetimu urmatórele:

„Unu numeru de 63 deputati, la initiativ'a d-lui G. Chitiu, au depusu pe biuroulu Camerii unu proiectu de lege prin care societatea de cultura, macedo-romana, cu resiedenti'a in Bucuresci, se declara persóna juridica cu tóte drepturile ce legile civile recunoscun unorn asemenea persóne si se prevede cá, in bugetulu fiacarui anu, se se inscrie sum'a de 100.000 lei, cá subventiune pentru acésta societate spre a o ajutá intru realizarea scopului ei de cultura nationala ce urmaresce.“

„Suntemu sicuri, adaoge Romanulu, cá d-nii deputati se voru grabi a dá acestui proiectu eminentulu nationalu consacraarea votulu d-loru.“

Corespondenție particularie ale „Observatoriului.”

Buciumu-Siêsa 7 Dec. 1879 st. n.

Citindu eu cu multa parere de reu in nr. 90 an. cur. alu „Observatoriului” spargerea prin furi la bisericile din Lesnicu, Valea lungă, Certesu si Vortia, si luarea din Iadisiore a banilor aflati, venu prin acesta a face cunoscutu, că si in muntii apuseni la mai multe biserici in diferite tempuri s'au templat atari spargeri; ma si la biserica mea locala in noptea spre 29-a Aug. an. 1873 pre unu tempu forte furtunosu furii spargendu unu ochiu dela una ferestra de către media-nopte, si pre acolo intrandu in biserica, au furatu vasele cele sante, er' Iadisiore, in care credușera că voru afla bani, ne aflandu nemica intrens'a, au trantit' o de pamentu totu in biserica. Totu pre acelu tempu s'au templat spargeri si in vecinele biserici din Buciumu-Poieni si Cerbu, de urm'a furilor inse n'au datu nimeni nici pâna in dio'a de astadi.

De orece inse furii de cele sacre comitu crim'a cu tota cutezanti'a, sciindu siguru cumcã inlainturulu bisericiloru nimeni nu vighiază mai alesu preste nopte, apoi pre acelu soiu de omeni fara Ddieu atata mai puçinu i pôte retine dela sacrilegiu respectulu sêu temerea de santiani'a Sionului divinu.

Dreptacea eu că preotu betranu si patitu, pentru a se evita in venitoriu spargeri de prin biserici, imi iau libertate a recomandă fratiesce preotiloru si curatoriloru bisericesci, că banii, vasele sacre si alte obiecte bisericesci de pretiu se nu le mai tina in biserica afara de tempulu cultului divinu, ci se le duca cu sene indata spre conservare la locuintele proprie, de unde apoi firesce că furii nu le voru potē instraină asia usioru că din biserica. „Experto crede Ruperto.”

In muntii apuseni dupa o ninsore multa si dupa unu geru aspru urmandu ploii continue, in 3, 4, si 5 ale curentei lune, anume in opidele: Abrudu, Campeni, Zlatna, cum si in vecinatele sate au crescutu apele infricosiatu că si in an. 1831, in cătu stricandu drumurile, podurile si puntile au inchis'o; au ruinatu case, grajduri, garduci, gradini si fenatie, au ruptu stavile si au implutu cu nasipu jazurile moriloru si ale steampuriloru, eră bietii locuitori spaimentati de furiile apelor au fostu siliti a fugi din siesuri si lunci cu vite cu totu la locuri mai inaltiate. Albiile pe unde curgeau inainte riurile, s'au implutu de pietra si de prundu, si asia apele isi schimbara cursulu loru pe strade inainte, printre case, gradini si fenatie.

Daunele cauzate de acestea torente (povoiu) sunt enorme, si nici că e apta pen'a mea de ale calculă, cu atatu mai puçinu a descrie nenorocirile provenite din inundatiunea acēta.

Sermani Munteni! pre voi nu ve apasara destulu diversele contributiuni, imposite si executiuni; — nu v'au ajunsu sterilitatea minelor, care odeniōra erau pentru voi unu modus vivendi; — nu ve seraci destulu secet'a din v'er'a trecuta si scumpetea bucatelor, din care platiti litr'a (14 cupe) de grâu cu 2 fl. 50 cr., er cea de cucuruza 1 fl. 30 cr. v. a. Acum acestea pretiuri mergu crescendu totu mai susu pe fia-care septemana; era tiran'a amarē tocma acum in capu de earn'a, ve implu cup'a sarteiuniloru prin desastrela descrise aci. O tempora!

Josifu Ciura, m. pr.

„ALBINA”, Institutu de creditu si de economii in Sibiu.

Informatiuni asupra inprumaturiloru ipotecarie.

(Extractu din statutele si regulamentul specialu alu institutului.)

I. Condițiunile.

1. Institutulu de creditu si de economii „Albina” acorda inprumaturi pe ipoteca de imobilie, cari aducu unu venitu durabilu si siguru, anume:

a) pe mosii (bunuri) mari si mici,
b) pe case supuse contributiunei de chiria, cum si pe case din comune cu unu numeru de locuitori de celu puçinu 5000 suflete.

Alte zidiri, cum si morile, minele, zidirile industriali de sine sigure nu se primescu de ipoteca, ci potu servi numai de intarire a unei alte ipotece corespondietore.

2. Inprumaturile se scorda pe timpu de 10, 15 si 20 de ani, er candu ipotec'a stă numai din case (l. b.) pe celu mulu 10 ani.

3. Sum'a minimala a unui inprumutu pe timpu de 10 ani e de 300 fiorini, er pe 15 si 20 ani, cum si candu ipoteca consta numai din case, e de 500 fiorini.

4. Pretiulu ipotecei se pôte stabili pe bas'a contributiunei fonciarie directe,* a venitului curatu catastrale, a contributiunei de chiria, a contributiunei de case dupa clase, mai departe: prin pretiuri judecatoresci ori particulari, conspecte de venitu din mai multi ani, contracte de cumperare, arendare ori inchiriere, cum si — cu invoirea petentelui — prin pretiurile organelor esmise de institutu. In casulu din urma sum'a pentru coperirea speselor cu esmiterea pretiuniloru este a se depune inainte la cass'a institutului.

Viile se pretiuescu numai dupa valorea pamentului, fara considerarea exploatarii că viia.

5) Actulu de pretiure, care se aclude la cerere, se pôte face sêu prin judecatoria, sêu prin anumite comisiuni instituite pe la unele cetati, orasie etc., sêu si numai prin oficiulu comunale, rezervandu-si Directiunea institutului a dispune alta forma de pretiure, candu n'aru putea luă de basa pe cea produsa.

6. La imobilie indivise (neinpartite) se cere, că ipotec'a se cuprinda totalitatea aceloru imobilie cu consimțimentulu tuturoru conproprietariloru.

7) Inprumutulu trebuie se fia coperitu prin ipoteca de valore intreită. Institutulu inprumuta de regula pe loculu antaiu aln ipotecei. Exceptiunile sunt admise, insa sum'a inprumutului adaugata la pozituniile dejă intabulate, nu pôte trece in nici unu casu tertialitatea valorei imobilei inpotecatu.

8. Cererea de inprumutu pentru unu minorenu sêu unu curandu, trebuie se fia adresata de tutorulu sêu curatorulu respectivu si se fia insoçita de auctorisatiunea oficiului competente.

9. Personele morali, cum: comune, societati, corporatiuni, intreprindieturi etc., au se justifice:

a) că sunt indreptatite dupa lege a contractă atare inprumutu;

b) comunele au se produca unu conspectu autenticu de intrég'a avere nemiscatōre a comunei, cum si despre venitele ei curente;

c) societatile au se trimita statutele lor, cum si a-si documenta starea actuala a averii.

10. Inprumaturile pe ipoteca se dau in valuta austriaca, sêu in numerariu, sêu in scrisure fonciari de ale iustitutului. Insa scrisurile fonciari, afara de casuri exceptionale, nu se predau inprumutatorului, ci pentru vendiarea lor in interesulu acestuia ingrijesce de regula institutulu insu-si, platindu debitorului pretiulu scrisuriloru fonciari in numerariu, dupa cursulu de bursa, eventualu dupa cursulu invoitu.

11. Interesele sunt 8% pe anu, si se platescu inainte pe câte siese luni; a fara de aceea se mai platesce la ridicarea inprumutului o provisiune de 1/2 % odata pentru totudēna.

Dupa anuitatea neplatita la scadentia se computa interesele pâna la diu'a, in care aceasi se platescu. O rebonificare a intereselor platite inainte nu este admisa.

12. Pentru timpulu dela diu'a numerarii inprumutului pâna la cadentia primei rate de anuitati se platescu numai interesele, fara vre-o rata din capitalu.

13. Inprumutatu este obligatu a documentă in fiecare anu prin quitantie autentice, că a platitu punctualu interesele pozituniloru anteriore adeca a sacrineloru in-scrise inainte, de institutu, cum si contributiunea,

14. Raspunderea inprumaturiloru ipotecari urmēza in annuitati dupa anumite planuri de amortisare, astfelu că prin plat'a la semestru a unei sume totudēna egale, in care inse sunt socotite si capitalu si interese intr'unu numeru determinatu de ani se stinge intrég'a datoria. Anuitatea este deci acea suma, care vine a se plati din inprumutu la fiecare jumetate de anu in egala marime, sub tota durata inprumutului, pâna la total'a amortisare a lui. Anuitatea dela 100 fiorini la inprumuturi.

pe 10 ani este de 7 fl. 36 cr.

" 15 " " 5 " 78 "

" 20 " " 5 " 5 "

15. Inprumaturile ipotecari sunt de regula nerevocabile. Inainte de terminulu stipulatu se va incassă unu inprumutu numai in casurile amintite in §. 91 alu statutelor, er'a asupra dorintiei debitorului, de a plati inainte inprumutulu, sêu intregu, ori in parte, va decide Directiunea din casu in casu.

16. Plat'a anticipata a unui inprumutu pôte urm'a numai in sume, prin cari un'a sêu mai multe anuitati a le inprumutului se achiteza fara restu.

17. Resprunderi partiali anticipate nu intrerupu insa platirea mai departe a anuitatiloru, ci scurtēza numai durat'a inprumutului, prin urmare anuitatile se platescu si dupa aceea neintreruptu, intregi, la terminele stipulate in oblegatiune, pâna la deplin'a amortisare a inprumutului.

18. Interesele si anuitatile inprumutului se platescu institutului in numerariu sêu in cupōne cu scadentia implinita, de scrisuri fonciari ale institutului; plati anticipate inse se potu face sub conditiunea §. 15 alu acestui regulamentu in sensulu §§. 90 si 111 din statute si in scrisuri fonciari de ale institutului, care voru fi primite alu pari (suta in suta), ori care aru fi cursulu lor.

19. Institutulu rescumpera pretensiuni ipotecarie si stabilescu, dupa invoire cu debitorulu, modulu resprunderii lor.

La asemeni rescumperari se cere, că se se asigure institutului tōte drepturile ce sunt a i se acordă dupa statute si regulamentele sale. (Va urmă).

Sciri diverse.

— (Ceva mai multa geografia.) Eramu dedati si pâna acum că se vedemu, nu numai in diarie, ci chiaru si acte publice din Romani'a, scrise romanesc, numindu-se Brasiovulu pe romanesc Kronstadt si Sibiuulu Hermanstadt, fora a pune macaru in parentese vechile si adeveratele lor nume; amu avutu si ocaziune se audimu afirmandu-se cu taria, că passulu Vulcanu este la Rucaru si Oituzulu la Brasiovu; asta-data inse cu ocaziunea esirei apelor in Transilvani'a si Ungari'a, deteramu preste o topografia cu totulu noua, dupa care riurile cunoscute din dilele antice sub nume de Chrysus, pe romanesc nu se chiama Crisiu, plur. Crisiuri, ci Körös, era apoi unu Körös de acelea curge prin Transilvani'a pe la Alb'a-Julia (Karlsburg), unde ar fi si satulu Brod, transportatu acolo cum se vede din Croati'a ori din Galiti'a, pe vreo corabia*). Toti lectorii de dincōce, căti dau preste

*) Cu nume de Crisiu sunt trei riuri: Crisiulu rapede, care ese in Transilvani'a din susu de orasiulu Huedinu (Bánffy Hunyad), si luandu in elu si alte câteva riuletie trece in Ungari'a, unde se inopreuna cu Crisiulu negru si apoi cu Crisiulu albu, cu cari la Ciongradu se versa in Tisa. Pe la Alb'a-Julii curge Murasiulu, riulu celu mai mare alu Transilvaniei. Crisiulu albu ese din muntii Abrudului si trece pe la orasielulu Bai'a de Crisiu.

curiositati de acestea geo- si topografice, intrēba cu totu dreptulu, daca nu se mai affa in tōta Romani'a nici-o geografia a Ungariei si Transilvaniei scrisa romanesc, si daca au disparutu de acolo toti romanii literati ardeleni si banatieni si anume cei aplicati pe la re-dactiuni.

— (Banca rurala.) Scirea adusa mai antaiu de diariele din Brasiovu si S. Szt. György despre infiintarea unui nou institutu de bani totu la Brasiovu, se adeveresce. Fundatori sunt aristocratii din Secuime si anume presidentu com. Paulu Kálnoki, v.-pres. Franc. Seethal, directori Mich. Maurer, Teodor Béldi, br. Bela Szentkereszty, Franc. Petki; membrii comitetului de revisiune Grig. Székely, com. Felix Kálnoki si avocatulu Jos. Künle; directori de manipulasiune Teocharu Alexi, secretariulu dela banc'a Transilvaniei si Victoru Maurer frate cu Michailu. Capitalulu numai 100.000 fl.

— (Banc'a vechia rurala din B.-Pesta.) In Nrii de antaiu ai acestui diariu din 1878 pre candu faceamu recensiuinea bancei celei noue rurale din Ungari'a, destinata pentru ajutorarea agricultoriloru sateni, arataseramu totu-odata, că in B.-Pesta mai exista unu institutu hipotecariu pentru proprietarii mari, carele stă forte bine, si altulu micu, pentru proprietarii mici, care stă reu. In anulu acesta, pre candu se alegea directorii noue bance, observaramu si noi, că scandalulu intemplat la alegeri venise de acolo, că directorii bancei mici si actionarii ei se incercara in poterea bratiloru se intre in societatea noua ajutata de către actionari (intre cari este si mitropolitulu bisericei rom. gr.-or.) cu 300 de mii fl. Aceia au si intratu in mani'a tuturoru reclamantiloru, carii voiă se apere bunulu renume alu noului institutu; dilele trecute inse esira la lumina abusuri grōse, disordine infricosiata in comptabilitatea bancei vechi si lipsa de preste 41 mii florini; preste acēta directorii aceluia se adressara la institutulu nou cu cerere de unu inprumutu in suma de 100 mii florini. Cererea fu refusata cu atatu mai virtosu, că dupa cum declara insusi ministrulu Tisza in respunsulu datu la interpelatiunea deputatului Andreiu György, facuta in siedinti'a din 13 Dec., nou'a banca rurala inca nici pâna acum n'au apucatu a se constitui, din caus'a intrigeloru tiesute de către, cei dela banc'a vechia, ci sunt denumiti numai de către monarchu conformu statutelor, presedentele in persōn'a comitelui Festetich si v.-presedentele in a dlui Stef. Bittó. Dupa scirile din urma, cei vinovati au pusu la locu sum'a perduta; dara investigatiunea curge si diariele din capital'a Ungariei vorbescu de alte scandale, care ar semenă multu cu cele provocate asta-tomna de fostulu secretariu de statu com. Zichy.

Credemu că acestea tōte justifica temerile nōstre pronuntiate la diverse ocaziuni, că bancile unguresci din B.-Pest'a potu se folosēscu la lume si tiēra, că inse acelea pentru noi romanii aru fi numai o cursa de peire; prin urmare, că noi se ne vedemu de capulu nostru, se ne deschidemu noi pentru noi institute de inprumutare, daca simtimu trebuint'a de inprumutari, si se ni le administramu cu grija mare, cu prudentia si in fric'a lui Ddieu.

— (Crima din cele mai crancene.) In adeveru, ur'a ce domnesce in Ungari'a contra jidoviloru este mai multu decâtu barbara. In comun'a Ruszka, aprōpe de Galszecs escandu-se deunadi focu arsera 36 de case. Locuitorii inversiunati pusera vin'a pe unu evreu din comuna, care si fu arestatu. Baiatii lui, o fetisiōra de 12 si unu copilasiu de 10 ani, plecara se'i duca de mancare, că se nu mōra de fōme in arestu; in alta di inse bietii baiati se aflara asasinati nu departe de comuna, baiatulu sugrumatu, baiat'a cu gōtulu taiatu.

— (La muntele de pietate din B.-Pest'a) s'au zalogitu in decursulu lunei lui Novembre a. c. 22.360 bucati de mobilie in valore de 53.783 fl. si 18.433 bucati pretiōse in valore de 215.439 fl., la olalta 40.793 bucati in valore de 269.222 fl. S'au scosu totu in decursulu acelei luni 19.584 bucati mobilie in valore de 52.622 fl. si 15.115 bucati pretiōse in valore de 264.530 fl. Virimentulu de pe lun'a intrēga a fostu asia dara: 41.944 bucati mobilie in valore de 106.405 fl. si 33.548 bucati pretiōse in valore de 427.347 fl. Cu totulu 75.492 bucati in valore de 533.752 fl. v. a.

— (Unu bunu mijlocu pentru de a isi procură date biografice sigure.) In Washington unu tineru se duse la unu barbatu de statu, rogan-du-lu se-i ajute, pentru că se pōta scōte din archiv'a statului, nesce date secure din viēti'a mosiului seu. Barbatulu de statu ascultă cu patientia rogarea tinerului si i dise: „Asia dara dta ai vrea se affi unele despre antecessorii dtale? — Spre acestu scopu iti recomandū: candidēsa-te de deputatu si in primele doue septemani ale candidaturi, vei sci totu acelu bine si reu, dar' cu

*) Grundsteuer, darea pe mosiia, pe proprietate de pamentu. Not'a Red.

preferința reulu, pe care l'au comis antecesorii d'ale, până în spiti'a a diecea."

— (Poduri de sticlă.) În Angli'a se facura nu de multu experimente de a construi poduri de sticlă. Inventatorul d. Siemens lasa se i se prepare table din sticlă cea mai ordinara, care se călescu după unu metodu particularu alu seu. Probele ce s'au facutu până acuma cu aceste table de sticlă în privinți'a tarii lor, se dice, că ar fi fostu surprindietóre.

— (Bibliografia.) Primiramu prim'a carte romanésca tiparitu în Dobrogea. Titlulu ei este: Dobrogea, organizarea, — Prospectu. — Adressa. — Memoriu. — Situați'a generala. — Supusii striani. — Tulcea. — Comun'a. — Armata. — Justiti'a — Scól'a. — Questuni financiare. — Dijn'a. — Imposite. — Proprietatea. — Posesiunea. — O idea nationala. — Note. — De Constantin P. Scheletti. Tulcea, tipografi'a romana, 1879. Pretiulu 1 leu.

— Raportulu anualu alu societati academie social-literare „Romani'a Juna“ în Vien'a. Alu IX-lea anu administrativu, din 1 Octobru 1878 până în 30 Septembrie 1879. Vien'a 1879.

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

(Urmare.)

Capitolulu XVI.

Instituirea unui guvern nu este unu contractu.

Poterea legislativa fiindu odata bine stabilita, urmésa acuma a organizá si poterea executiva, pentru că această, care operésa prin acte particulare, nefiindu de aceeași natura cu cealalta, este separata de densa. Déca ar fi posibilu, că suveranulu, că atare, se exercitese si poterea executiva, atunci legea si executarea ei s'ar confundá astfel un'a cu alta, în cătu nu s'ar mai putea sci ce este lege si ce nu, si corpulu politicu astfelu denaturatu ar cadea prada tocmai acelei violentie, în contra careia au fostu infintiatu.

Cetatienu fiindu egali în poterea contractului socialu, potu prescrie toti aceea ce au se faca cu totii, inse nici unulu nu are dreptulu se pretindia dela altulu se faca aceea, ce elu însuși nu face. Tocmai acestu dreptu, nedispensabilu pentru că corpulu politicu se póta trai si a se pune în mișcare, este, pe care suveranulu ilu dá principelui la instituirea guvernului.

Mai multi au pretinsu, că actulu acestei organizari ar fi unu contractu încheiatu între poporu si siefi pe care si-'i dá, contractu prin care se stipulédia între ambele parti conditiunile prin care un'a se obliga a comandá, éra cealalta a fi ascultatóre. Speru, că mi se va concede, că această ar fi unu contractu fórté straniu. Dara se cercetamu, déca această opiniune se póte sustinea.

Mai antaiu, autoritatea suprema nu se póte nici aliená, a o margini ar însemná a o distruge. Este unu ce absurdu si contradictoriu, că suveranulu se isi dea unu superioare. A se obligá a va ascultá de unu domnu, însemnéa a isi redá deplin'a libertate.

Mai departe este evidentu, că unu contractu încheiatu din partea poporului cu persón'a cutare séu cutare ar fi numai unu actu particularu, de unde urmésa, că acelu contractu nu póte fi o lege si mai puțin inca unu actu de suveranitate si că prin consecintia, elu ar fi nelegitimu.

În fine se póte vedea, că partile contractante sunt supuse numai legiloru naturei si fără ori-ce garantu pentru angajamentele loru reciproce, ce este în tóte privințiile în contra naturei starei civile. Acela care dispune de putere isi póte implini obligatiunea numai pe cătu voieste elu si atunci s'ar putea numi contractu si actulu unui omu, care ar dice cătra unu altulu: „Eu iti dau tóta averea mea tie, supt conditiune, că tu imi vei dá cătu iti va placea tie.“

Nu exista într'unu Statu decâtu numai unu singuru contractu, acela alu asociatiunei si acesta eschide pe tóte celelalte si nu se póte imaginá unu altu contractu publicu, care se nu fia o violare a celui d'antaiu.

Capitolulu XVII.

Despre instituirea guvernului.

Din ce punctu de vedere trebuie deci consideratu actulu prin care se institue guvernulu? Mai-nainte de tóte observu, că acelu actu este complexu séu compus din alte doué, adeca introducerea legii si executiunea legii.

Prin celu d'antaiu suveranulu statoreste, că are a se infintia unu guvern supt form'a cutare si este claru, că acestu actu este o lege.

Prin celu de alu douilea, poporulu numeste pe siefi, caroru are a li se incredintia guvernulu infintiatu. Acesta denumire fiindu unu actu particularu nu este deci o a dou'a lege, ci numai o continuare a celei de antaiu si o functiune a guvernului.

Dificultatea este de a întielege, cum póte existá unu actu alu guvernului, mai înainte de ce exista guvernulu si cum poporulu, care nu este decâtu suveranu séu supusu, póte ajunge, în inpregiurari anumite, principe séu magistratu.

În punctulu acesta tocmai se descopere un'a din acele calitati minunate ale corpului politicu, prin care înpaca operatiuni ce par a fi contradictorie, pentru că acelu actu se face prin o converssiune subita a suveranitatii în democratia, astfelu, că fara vreo schimbare simtita si singuru numai prin o noua relatiune între toti cu totii, cetatienu ajungu a fi magistrati si trecu dela acte generale la acte particulare si dela lege la executarea ei.

Acéstá schimbare a relatiunilor nu este numai o subtilitate speculativa fără esemplu în viați'a practica. Ea se întempla mai în tóte dilele în parlamentulu Angliei, unde camer'a deputiloru, la ocaziuni anumite se schimba într'unu comitatu — sectiune — mare, pentru de a putea discutá afacerile mai bine si astfelu ajunge a fi o simpla comisiune, din curtea suverana ce au fostu cu câteva momente mai înainte, si deliberésa din nou sub unu altu titlu, despre aceea ce au decisu sub unu altulu, adeca deliberésa din nou cá comisiune, despre aceea ce au decisu candu se aflá sub numirea de camer'a deputiloru.

Acela este avantajulu propriu alu guvernului democraticu, că póte fi infintiatu prin unu simplu actu alu vointiei generale. În urm'a acelu actu, acelu guvern provisoriu se preface în definitivu, déca aceea este form'a adoptata, séu organizésa în numele suveranului guvernulu prescriu prin lege si astfelu totulu se afla în ordine. Nu este posibilu a organizá unu guvern în vre unu altu modu legitimu si fără de a renuntia la principiile stabilite mai susu.

Capitolulu XVIII.

Mijlóce de a preveni usurpatiunile guvernului.

Din aceste dilucidari resulta, spre confirmarea celorlalte în cap. XVI, că actulu prin care se institue guvernulu nu este unu contractu, ci o lege, că depositarii poterii executive nu sunt domnii poporului, ci functionarii sei,¹⁾ pe cari 'i póte pune si destitui după placere,²⁾ că la ei nu póte fi vorb'a de a contractá, ci de a ascultá si că primindu functiunile pe care Statulu li le impune, nu facu altu, decâtu isi implinescu datoritiile de cetatienu, fără de a avea nici unu dreptu a disputá despre conditiune.

Candu se întempla deci, că poporulu se institue unu guvern ereditariu, fia elu monarchicu într'o familia, fia elu aristocraticu dintr'o classa de cetatienu, prin aceea elu nu se angajésa întru nemicu, ci dá administratiunei numai o forma provisorie, care durésa până ce afla cu cale a i dá alta.

Este adevératu, că acestea schimbări sunt totu-deauna periculóse si că nu trebuie niciodata a schimbá unu guvern odata stabilitu, până candu elu nu ajunge a fi incompatibilu cu binele publicu. Inse această circumscriptiune este o mactima de politica si nu o regula de dreptu, si Statulu nu este ținutu a lasá autoritatea civila siefilor sei si autoritatea militara generalilor sei.

Totu asia de adevératu este, că în astfelu de casuri trebuie observate cu mare îngrijire tóte formalitatile recerute, pentru de a distinge unu actu regulatu si legitimu de unu tumultu seditiosu, si vointi'a unui poporu întregu de strigatele unei fractiuni. În astfelu de casuri odiose, nu trebuie facute mai multe concessiuni, decâtu numai acelea ce nu se potu refusá în tóta rigórea dreptului, si tocmai din această obligatiune principele trage unu mare avantaju, pentru de a isi conservá poterea sa în contra poporului, fără că se se póta dice că o au usur-

¹⁾ Se pare că regele Friedericu celu Mare alu Prussiei, au fostu sub impresiunea acestor idei séu de asemenea, candu au disu că: „Eu sunt primul servu alu poporului meu.“ Not'a Traduct.

²⁾ Publicistulu germanu L. Börne într'un'a din renunimitele sale scrisori din Paris, dice: că unu poporu are dreptulu de a alungá pe principele seu, chiaru si numai din cauza, că nu 'i place nasulu principelui. Acesta este demagogia, voru dice lealii aparatori ai tronuriloru. Se póte, dara dreptulu poporului este necontestabilu. Not'a Traduct.

patu, pentru că parendu că elu nu face întrebuintiare decâtu de drepturile sale, i este fórté lesne de a le dilată si sub pretestulu linistei publice, a împiedecá adunari, acaroru destinatiune este de a restabili ordinea, profitandu de o tacere pe care o împiedeca de a fi intrerupta séu de neregularitati, pe care face că se se comita, pentru de a interpretá în favorulu seu cá consintimentu, tacerea acelora pe cari fric'a i-au amutitu, si pentru de a pedepsi pe aceia cari au cutesatu a vorbi. În modulu acesta decemvirii, alesi la începutu pe unu anu, éra după aceea întariti si pentru alu douilea anu, s'au încercatu a isi conservá poterea lor pentru totu-deauna, nepermi-tiendu cá comitiile se se mai adune, si tocmai prin aceste mijlóce facili, ori-ce guvern din lume, investitu odata cu poterea publica, usurpésa mai curendu séu mai tardiu autoritatea suverana.

Adunariile periodice, despre care amu vorbitu mai susu, sunt mijloculu celu mai bun pentru de a preveni séu celu puțin a amaná acea nefericire, mai alesu candu ele nu au lipsa de o convocatiune formală, pentru-că atunci, principele nu le póte împiedecá, fără că se se declare pe fatia de infractoru si inamicu alu Statului.

Deschiderea acestor adunari, care nu au altu obiectu, decâtu mantinerea tractatului socialu, trebuie se se faca tutu-deauna prin doué întrebări, care se nu se póta supriná niciodata si asupra carora se se voteze separatu.

Cea d'antaiu: Déca suveranulu voiesce se conserve form'a actuala a guvernului, séu nu?

A dou'a: Déca voiesce poporulu cá se lase administratiunea totu acelora, cari sunt insarcinati actualmente cu ea, séu nu?

Aicea presupunu aceea ce credu a fi demonstratu, că adeca, în Statu nu exista nici o lege fundamentale care se nu póta fi revocata, nici chiaru pactulu socialu, pentru că déca toti cetatienu s'ar aduná pentru de a desfiintia acelu pactu prin o invoire comuna, apoi nu incapa indoiala, că elu s'au desfiintiatu în modu fórté legitimu. Grotius admite chiaru, că fiacare póte renuntia la Statulu alu carui membru este si a isi relua libertatea sa frésca si averea sa parasindu tiér'a.³⁾ Ar fi deci unu ce absurdu, că tuturor cetatienu adunati se nu le fia permis a face aceea, ce fia-caruia din ei i este permisu.

³⁾ Se se întielega bine, că cineva nu isi póte parasi patri'a pentru de a se subtrage dela datoritiile si serviciile cu care datoreste patriei în momente, candu ea are lipsa de noi. Atunci fug'a ar fi criminala si de pedepsitu, pentru că aceea nu ar fi o retragere, ci o desertare. Not'a lui J. J. Rousseau.

Cursulu monetelor în val. austr.

Vien'a, 18 Decembre

| | |
|--|--------------|
| Galbinii imperat. de auru | fl. 5.54 cr. |
| Moneta de 20 franci | „ 9.30 1/2 „ |
| Imperialu rusescu | „ 9.64 „ |
| Moneta germana de 100 marce | „ 57.70 „ |
| Sovereigns englesi | „ 12. — „ |
| Lira turcésca | „ 10.65 „ |
| Monete austr. de argintu 100 fl. | „ — — „ |

Pentru

Craciunu si Anulu nou

se recomanda marele si de nou asortatulu depositu de orológe alu lui

Johann Busehek

din Sibiu Strad'a Cisnadiiei Nr. 16, cu cele mai bune orológe de aur si argintu, lantiuri de aur si argintu probate prin oficiulu de puntiare c. reg.

Orológe cilindre de argintu 10, 12, 14, 16 fl. Remontoire cilindre de argintu 15, 18, 20, 22, 24 fl.

Ancre de argintu 15, 16, 18, 20, 24 fl. Ancre remontoire de argintu 19, 20, 24, 30, 40 fl.

Orológe de aur pentru dame 18, 20, 22, 24, 30, 36, 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 fl.

Remontoire de aur pentru dame 40, 46, 50, 56, 60, 75, 80 fl., 120, 150 fl.

Ancre de aur pentru domni 40, 45, 50, 60, 70, 80, 90, 100 fl.

Remontoire ancre de aur pentru domni 40, 46, 50, 58, 60, 70, 80, 90, 120 fl.

Lantiuri de aur pentru domni si dómne 24, 26, 28, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 100 fl.

Lantiuri de argintu 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 fl. Lantiuri de talmi-auru 1 fl. 50 cr. 2, 4, 5, fl.

Orológe de parete remontoire parisiane 14, 15, 16, 18, 20, 24 fl.

Desteptatori parisiane (Wecker) 5.50 cr. 6, 7, 10, 20 fl. Orológe de Schwarzwald 4, 5, 6, 7, 8, 10 pana la 24 fl.

Orice reparaturi se facu în modulu celu mai conscientiosu. Comande se executédia prin ramburse (Post-Nachnahme.) Pachetarea gratuita. Pretiurile-cu-rente se tramitu la cerere. (108) 4—10